

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 261/2019-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. augusta 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Petra Molnára prerokoval prijatú ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Milanom Šulvom, AS Legal, s. r. o., advokátska kancelária, Hlučínska 1/11, Bratislava, vo veci namietaného základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 131/2017 a jeho uznesením zo 17. októbra 2018 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní

vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 131/2017 a jeho uznesením zo 17. októbra 2018 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 131/2017 zo 17. októbra 2018 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. [REDAKOVANÉ] priznáva náhradu trov konania v sume 415,51 € (slovom štyristopätnásť eur a päťdesiatjeden centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný uhradiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. Milana Šulvu, AS Legal, s. r. o., advokátska kancelária, Hlučínska 1/11, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 261/2019-15 z 2. októbra 2019 v časti prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 131/2017 a jeho uznesením zo 17. októbra 2018 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“ alebo „postup“).

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou o ochranu osobnosti a náhradu škody domáhala na Okresnom súde Bratislava III (ďalej len „okresný súd“), aby žalovanej Slovenskej republike – Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej aj „žalovaná“ alebo „ministerstvo spravodlivosti“) bola uložená povinnosť

zverejniť v príslušných televíznych, rozhlasových a printových médiách ospravedlnenie za to, že 4. júna 2004 na tlačovej konferencii konanej na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) minister spravodlivosti Slovenskej republiky [REDAKOVANÉ] verejne uviedol na adresu konkurznej sudkyne Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) [REDAKOVANÉ] (sťažovateľky) nepravdivé a pravdu skresľujúce skutočnosti.

2.1 Okresný súd rozsudkom č. k. 19 C 17/2008-391 z 27. novembra 2014 priznal sťažovateľke právo na uverejnenie ospravedlnenia v požadovanom znení na náklady žalovanej, ako aj právo na vyplatenie požadovanej čiastky z titulu nemajetkovej ujmy v sume 33 184 € (sťažovateľka požadovala 99 581,76 €, pozn.). Krajský súd na odvolanie žalovanej rozsudkom sp. zn. 6 Co 189/2015 z 15. februára 2017 rozsudok okresného súdu vo veci samej potvrdil, ale v časti rozhodnutia o trovách konania zrušil napadnutý rozsudok okresného súdu a v tomto rozsahu vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie rozhodnutie.

2.2 Proti rozsudku krajského súdu podala žalovaná dovolanie a najvyšší súd zrušil rozsudok vo výroku, ktorým krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu, a vec v rozsahu zrušenia vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

2.3 Najvyšší súd napadnuté uznesenie odôvodnil tým, že žalovaná vo svojom dovolaní opodstatnene uplatnila dovolací dôvod v zmysle § 432 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), a to že rozhodnutie krajského súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, pretože odvolací súd neprihliadol na závery najvyššieho súdu pri úvahách o pasívnej legitimácii žalovanej, keď za pasívne legitimovaný subjekt v spore o ochranu osobnosti označil štát, a tým sa odklonil od jeho ustálenej rozhodovacej praxe a rozhodol nesprávne. Najvyšší súd pritom poukázal na svoje rozhodnutia sp. zn. 3 Cdo 176/2012 z 26. septembra 2013 publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky ako judikát R 127/2014; sp. zn. 3 Cdo 201/2007 z 30. júla 2007; sp. zn. 6 Cdo 149/2011 z 26. septembra 2011, ktoré postulujú, že kým pasívne legitimovaným subjektom, proti ktorému je uplatňovaný nárok na náhradu škody spôsobenej orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci,

môže byť v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 541/2003 Z. z.“) len štát, pasívne legitimovaným subjektom, proti ktorému je uplatňovaný nárok na ochranu osobnosti podľa § 11 Občianskeho zákonníka, je pôvodca neoprávneného zásahu do osobnostných práv. Podľa najvyššieho súdu „... vtedy, keď ide o ochranu osobnosti (§ 11 Občianskeho zákonníka)... pôvodcom zásahu je právnická osoba - štátny orgán (orgán verejnej moci), konkrétnym konaním ktorého malo dôjsť k zásahu do osobnosti. V danom prípade žalobkyňa uplatnila nárok na ochranu osobnosti z dôvodu neoprávneného zásahu spôsobeného jej nepravdivou informáciou poskytnutou médiám ministrom spravodlivosti v rámci tlačovej konferencie konanej 4. júna 2004, ako žalovanú označila Slovenskú republiku - ministerstvo spravodlivosti. Z rozhodnutia odvolacieho súdu je zrejmé, že v posudzovanom prípade odvolací sud vychádzal zo záveru o danosti pasívnej legitimácie žalovanej označenej žalobkyňou v žalobe. Právne názory odvolacieho súdu k tejto otázke však nie sú náležité podložené zohľadnením právnych záverov, ku ktorým dospel už skôr najvyšší súd (pozri body 11 až 13 tohto uznesenia dovolacieho súdu).“.

3. Podľa sťažovateľky poukázanie žalovanej na nedostatok vecnej pasívnej legitimácie, t. j. len z dôvodu „nadbytočného označenia štátu“ pri procesne legitimovanej právnickej osobe – príslušnej zložke štátu, a na tomto princípe zakladanie dovolania, sa už v tom čase javilo ako striktné formalistické chápanie, ktoré by v konečnom dôsledku znamenalo odmietnutie spravodlivosti „denegatio iustitiae“ a ktoré sa dalo charakterizovať tiež ako snaha o zbavenie sa právnej zodpovednosti žalovanej za jej konanie len v dôsledku aplikovania prísne formalistickej interpretácie práva.

3.1 Sťažovateľka upozorňuje, že právne názory prezentované v čase podania príslušnej žaloby na okresnom súde pred viac ako 10 rokmi neboli konzistentné a viaceré rozhodnutia vyšších súdnych autorít, naopak, naznačovali, že pasívne legitimovanou osobou v prejednávanej veci je žalovaná, t. j. Slovenská republika – ministerstvo spravodlivosti.

3.2 Sťažovateľka ďalej poukazuje na to, že najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Cdo 5/2012 z 1. marca 2012 potvrdil právny názor nižších súdov, že pri riešení otázky pasívnej legitímácie odporcu v konaní o ochranu osobnosti je nutné postupovať analogicky so zákonom č. 514/2003 Z. z., to znamená, že pasívne legitimovaným je štát Slovenská republika – ministerstvo spravodlivosti.

3.3 Výklad prezentovaný najvyšším súdom k pasívnej legitímácii subjektu – žalovanej je tak najmä svojimi dôsledkami pre sťažovateľku prehnane formalistický, ktorý vo svojich dôsledkoch zasiahol do podstaty základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu a jej práva na spravodlivé súdne konanie, ktoré v konečnom dôsledku má za účinok denegationis iustitiae.

3.4 Sťažovateľka poukazuje na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 675/2016 z 12. januára 2017, ktorým rozhodol, že základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu porušené boli. Išlo o skutkovo obdobný prípad, keď sťažovateľ spochybnil ústavnú udržateľnosť záveru najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania z dôvodu podľa (v čase rozhodovania platného a účinného) § 237 ods. 1 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktorý spočíval v nedostatku poučovacej povinnosti v otázke pasívnej legitímácie. Sťažovateľ len presne „opačne“ ako v právnej veci sťažovateľky označil žalovaného v spore o náhradu škody podľa osobitného zákona (zákona č. 514/2003 Z. z.), t. j. ako ministerstvo spravodlivosti, a nie so „správnym označením“ Slovenská republika – ministerstvo spravodlivosti. Ak bol totiž žalobcom v žalobe ako žalovaný označený len orgán oprávnený v mene štátu konať (ministerstvo spravodlivosti), pričom z iných častí žaloby zjavne vyplývalo, že smeruje proti štátu, bolo podľa názoru ústavného súdu namieste, aby vo veci všeobecný súd pristúpil k aplikácii § 43 ods. 1 OSP pre vadu žaloby spočívajúcu v jej nezrozumiteľnosti z dôvodu neurčitosti. Bolo preto povinnosťou okresného súdu na odstránenie tejto vady vyzvať. Ústavný súd uviedol, že aj samotný najvyšší súd vo svojej predchádzajúcej judikatúre už viackrát dospel k právnemu záveru, že riadne označenie štátu ako žalovaného účastníka konania je náležitou súčasťou riadneho návrhu, bez ktorého nemožno v konaní pokračovať. Štát

je ako účastník konania označený riadne, ak je súčasne s ním označený príslušný orgán, ktorý má v mene štátu konať, s uvedením jeho názvu a sídla. Pokiaľ nie je žalovaný takto riadne označený, súd v zmysle § 43 OSP žalobcu poučí a vyzve ho na doplnenie alebo opravu žaloby (uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 64/2011 z 28. októbra 2011, sp. zn. 6 Cdo 149/2011 z 26. septembra 2012 a sp. zn. 4 Cdo 193/2009 z 29. septembra 2009).

3.5 Neuplatnenie osobitnej poučovacej povinnosti konajúcich všeobecných súdov mala tak taký závadný procesný postup, ktorým sa sťažovateľke ako účastníčke konania (strane sporu) znemožnila realizácia tých jej procesných práv, ktoré jej Občiansky súdny poriadok priznával na účely ochrany jej práv a právom chránených záujmov. V dôsledku povinnosti odvolacieho súdu spravovať sa v ďalšom konaní právnym názorom dovolacieho súdu týkajúcim sa pasívnej legitímácie žalovanej bude teda ďalšie konanie s vysokou pravdepodobnosťou znamenať pre sťažovateľku neúspech vo veci.

4. Sťažovateľka navrhla vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil, že napadnutým uznesením a postupom najvyššieho súdu boli porušené jej označené práva v bode 1, a súčasne požaduje aj zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu.

II.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

5. Najvyšší súd vo svojej replike k prijatej ústavnej sťažnosti podaním sp. zn. KP 3/2019 z 8. novembra 2019 doručeným 25. novembra 2019 v podstatnom uviedol, že *„aj keď je napadnuté uznesenie najvyššieho súdu z formálneho hľadiska právoplatným rozhodnutím, nejde však o rozhodnutie, ktorým by konanie skončilo, ale rozhodnutie, ktorým bol rozsudok krajského súdu spolu s rozsudkom okresného súdu zrušený a vec bola vrátená súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Konanie v právnej veci žaloby o ochranu osobnosti nie je skončené, pretože vec sa vrátila do štádia základného konania.*

... Namietané rozhodnutie najvyššieho súdu nie je možné považovať za svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené, resp. za také, ktoré by popieralo zmysel práva na spravodlivé súdne konanie a na súdnu ochranu.“

Najvyšší súd navrhol ústavnú sťažnosť zamietnuť.

6. Zúčastnená osoba v podaní z 23. októbra 2019 uviedla, že taktiež považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú. Ústavnoprávny rozmer a relevantnosť ústavnej sťažnosti vidí iba v jedinej otázke, a to že najvyšší súd pristúpil k zrušeniu rozhodnutia súdu nižšej inštancie, vzhľadom na jeho iný právny názor v otázke vecnej legitímácie, ako ho mala sťažovateľka, ako aj súdy nižšej inštancie. To však nepostačuje na to, aby najvyšší súd porušil ústavné právo sťažovateľky na spravodlivý proces, keďže vykonával len svoju revíziu právomoc. Zmena právneho názoru v dovolacom konaní nie je porušením práva na spravodlivý proces. Najvyšší súd ďalej uviedol, že *„Dôvodom pre procesný postup súdu podľa § 43 ods. 1 OSP v prípade žaloby by bol záver (zistenie) súdu, že žaloba je neúplná, nepresná, neurčitá, nezrozumiteľná alebo vnútorne rozporná. Pokiaľ súd k tomuto záveru (zisteniu) nedospeje, nemá dôvod postupovať v intenciách uvedeného ustanovenia.“*

6.1 V tejto veci sťažovateľka celkom zreteľne, určito a zrozumiteľne označila za žalovanú Slovenskú republiku, teda nebol žiadny dôvod, aby okresný súd poučoval sťažovateľku o (neexistujúcich) vadách žaloby a vyzýval ju na opravu alebo doplnenie žaloby podľa § 43 ods. 1 OSP. V tejto súvislosti poukazuje na niektoré rozhodnutia najvyššieho súdu (sp. zn. 5 Cdo 94/2018, sp. zn. 7 Cdo 126/2013 zverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR č. 6/2015) a tiež ústavného súdu, napr. I. ÚS 432/2016, z ktorého vyplýva, že *„ak súd nepoučil sťažovateľku, ktorý subjekt má označiť ako stranu (účastníka) konania nie je to prejavom formalizmu...“*.

6.2 Zároveň spôsob plnenia poučovacej povinnosti musí rešpektovať aj to, že sťažovateľka *„má právne vzdelanie a v konaní je od začiatku sporu zastúpená advokátom“*. Nález sp. zn. II. ÚS 675/2016 rieši podľa zúčastnenej osoby odlišnú situáciu a nemožno ho aplikovať na tento prípad. Sťažovateľka konzistentne vo svojich procesných podaniach a vyjadreniach pred všeobecnými súdmi trvala na tom, že za spôsobenú ujmu

do jej osobnosti zodpovedá štát, a to napriek tomu, že Slovenská republika opakovane namietala svoju pasívnu vecnú legitimáciu.

6.3 Na podporu svojho názoru uvádza rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 132/2018, keď k tejto otázke uviedol, že *„štát nemôže byť pasívne vecne legitimovaný v sporoch o ochranu osobnosti, ak je pôvodcom zásahu štátny orgán“*.

7. Sťažovateľka sa vo svojej replike nestotožňuje s právnou a skutkovou argumentáciou uvedenou vo vyjadreniach najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby a tvrdí opak. Sťažovateľka v spore o ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka označila ako žalovanú Slovenskú republiku – ministerstvo spravodlivosti a nedefinovala svoj nárok ako nárok na náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. Dokonca z petitu žaloby v predmetnej veci je zrejmé, že sťažovateľka sa domáhala uverejnenia ospravedlnenia v takom znení, že subjektom, ktorý sa jej mal ospravedlniť, je ministerstvo spravodlivosti, a nie štát Slovenská republika, a za uvedenej situácie mali povinnosť všeobecné sudy využiť svoju poučovaciu povinnosť podľa § 43 ods. 1 OSP.

III.

Relevantná právna úprava a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

8. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

9. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

10. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon

č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

11. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o porušeníach základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd rozhoduje len v prípade, ak je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, ak by účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi neboli zlučiteľné s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Pri uplatňovaní právomoci podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 19/02, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, III. ÚS 40/2017).

12. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti uprednostňuje materiálne poňatie právneho štátu, pričom pri riešení (rozhodovaní) konkrétnych prípadov sa nesmie opomínať, že prijaté riešenie (rozhodnutie) musí byť akceptovateľné aj z hľadiska všeobecne ponímanej spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 1/07, IV. ÚS 75/08, I. ÚS 57/07, I. ÚS 82/07, IV. ÚS 182/07).

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

13. Ústavný súd vždy najprv zhrnie naráciu ústavnej sťažnosti, aby sa dostal zrozumiteľným spôsobom k podstate veci. Sťažovateľka bola žalobkyňou vo veci ochrany osobnosti. Okresný súd a aj krajský súd dali za pravdu sťažovateľke, ale najvyšší súd v konaní o dovolaní žalovanej zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Spornou ústavnoprávnou otázkou, ktorú vykladajú všeobecné súdy (okresný súd aj krajský súd spoločne so sťažovateľkou) rozdielne ako žalovaná a najvyšší súd, je najmä posúdenie, či najvyšší súd v tomto prípade naozaj iba formalisticky pristúpil k zrušeniu rozhodnutia súdu nižšej inštancie v otázke „pasívnej vecnej legitímácie“ žalovanej a či jeho rozhodnutie následne nebolo vzhľadom na preukázané okolnosti danej veci sporné a spravodlivé, resp. dostatočným spôsobom odôvodnené.

14. Okresný súd sa k tejto otázke vyjadril takto:

„Pokiaľ ide o odporcom namietané označenie odporcu: Slovenská republika Ministerstvo spravodlivosti SR. bývalý minister spravodlivosti [REDAKOVANÉ] na inkriminovanej tlačovej konferencii vystupoval v pozícii ministra spravodlivosti a konal v mene Ministerstva spravodlivosti SR, ktoré reprezentuje štát - Slovenskú republiku; preto sa jeho konanie predstavujúce zásah do osobnostných práv navrhovateľky, považuje za konanie označeného odporcu.

Z vyššie uvedeného a z vykonaného dokazovania teda jednoznačne vyplýva, že navrhovateľka je subjektom ochrany, fyzickou osobou, ktorej osobnostné práva boli nielen ohrozené, ale i porušené, pričom označený odporca sa dopustil toho konania, ktoré navrhovateľka v konaní považovala za neoprávnený zásah do jej chránených práv a z ktorého vyvodzovala svoje právo na ochranu osobnosti, a teda je v konaní pasívne legitimovaný.

*Súd poukázom na rozhodnutie NS ČR sp. zn. 30 Cdo 1638/2007 (ktoré bolo zaradené aj v publikácii *Judikatúra Ochrana osobnosti a náhrada nemajetkovej ujmy*, L. Horváth a kol.) dospel k záveru, že v prípade, ak pri výkone súdnej alebo verejnej moci došlo k zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby chránených § 11 a nasl. OZ. pri riešení*

otázky pasívnej legitímácie treba postupovať analogicky podľa zákona č. 82/1998 Sb. (v Slovenskej republike zákon č. 514/2003 Z. z.) t. j. pri vzniku nemajetkovej ujmy podľa ustanovenia § 13 OZ, je pasívne legitímovaný štát, v mene ktorého koná Ministerstvo spravodlivosti Českej republiky.

Uvedený právny názor vyplýva aj z uznesenia NS SR sp. zn. 5 Cdo 5/2012, ktorým bol potvrdený právny názor súdov nižšieho stupňa, že pri riešení otázky pasívnej legitímácie odporcu v konaní, ak pri výkone súdnej alebo verejnej moci došlo k zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby, teda v konaní o ochranu osobnosti, je nutné postupovať analogicky so zákonom č. 514/2003 Z. z. o náhrade škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátu, či jeho nesprávnym úradným postupom, to znamená, že pasívne legitímovaným je štát Slovenská republika - ministerstvo vnútra (resp. spravodlivosti, príp. iný orgán štátu).“

15. Krajský súd sa k spornej otázke vyjadril takto:

«... v danej veci nebolo sporné, že informácia, ktorá mala vyvolať zásah do osobnostných práv žalobkyne a ktorá neskôr odznela v masovokomunikačných prostriedkoch, pochádzala od vtedajšieho ministra spravodlivosti SR [REDAKOVANÉ]. Účastníkmi občianskoprávných vzťahov môžu byť tak fyzické osoby ako aj právnické osoby, ktorými sú osoby vymedzené v § 18 Obč. zák., vrátane štátu. Ust. § 21 ods. 4 O.s.p. upravovalo, kto bol oprávnený konať pred súdom za štát. Takéto oprávnenie mal štátny orgán, ale iba v rozsahu pôsobnosti ustanovenej osobitnými predpismi a právnická osoba, ktorú osobitný zákon splnomocňuje na zastupovanie pred súdom. V občianskom súdnom konaní štát vystupuje spravidla v prípadoch, ktoré sa týkajú práv a povinností vyplývajúcich zo správy majetku štátu a vo veciach týkajúcich sa realizácie mocenských funkcií štátu. Jeho postavenie sa pritom rozlišuje podľa toho, či výkon týchto práv a povinností vykonáva sám vo vlastnom mene, alebo ich výkonom na základe právnej úpravy poveril iné subjekty, ktoré výkon práv a povinností realizujú vo vlastnom mene. Toto rozlíšenie je dôležité najmä pre určenie hmotnoprávnej (vecnej) aktívnej a pasívnej legitímácie a od toho závislého procesného postavenia štátu, resp. subjektov, na ktoré štát preniesol výkon svojich práv a povinností. V preskúmvanej veci žalobkyňa uplatnila na súde nárok na ochranu osobnosti z dôvodu neoprávneného zásahu spôsobenej jej „nepravdivou“ informáciou poskytnutou médiám

samotným ministrom spravodlivosti SR. Minister spravodlivosti teda vystupoval ako zástupca štátu, keďže nebol vo svojej funkcii podriadený Ministerstvu spravodlivosti SR, ale stál na jeho čele ako člen vlády SR. Za činnosť ministra spravodlivosti teda nezodpovedá Ministerstvo spravodlivosti SR. Preto aj za prípadné porušenie povinností samotným ministrom spravodlivosti je daná priama zodpovednosť štátu (keďže minister je reprezentant štátu, člen vlády, ktorý' z poverenia iba riadi Ministerstvo spravodlivosti SR, avšak nie je jeho zamestnancom príp. podriadeným), a nie Ministerstva spravodlivosti SR. Súčasne sa treba stotožniť aj s argumentáciou žalobkyne, že v prípade, ak pri výkone verejnej moci došlo k zásahu do osobnostných práv fyzickej osoby, pri riešení otázky pasívnej legitímácie treba postupovať analogicky podľa zákona č. 514/2003 Z. z., t. j. pri vzniku nemajetkovej ujmy podľa ust. § 13 Obč. zák., je pasívne legítimovaný štát, v mene, ktorého koná Ministerstvo spravodlivosti SR (rozsudok NS ČR sp. zn. 30Cdo/1638/2007, uznesenie NS SR sp. zn. 5Cdo/5/2012). Z týchto dôvodov odvolací súd vyhodnotil odvoláciu námietku žalovanej o nedostatku jej pasívnej legitímácie v spore za nedôvodnú.“

16. Najvyšší súd sa námietkami žalovanej ako dovolateľky podrobne zaoberal v bodoch 9 až 13, kde okrem ňou spomínanej judikatúry, s ktorou sa stotožnil, ako príklad poukázal aj na ďalšie rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 149/2011 z 26. septembra 2012 (pozri k tomu aj bod 2.3).

17. Ústavný súd preskúmal námietky sťažovateľky, vyjadrenia najvyššieho súdu aj zúčastnenej osoby a konštatuje, že ústavná sťažnosť je dôvodná.

18. Zmyslom práva na prístup k súdu je garancia pre oboch účastníkov istej férovej trajektórie smerujúcej ku konečnému rozhodnutiu vo veci. Férovosťou sa tu nemyslí iba vecne správne rozhodnutie, ale i férovosť procedúry.

19. V predmetnej veci je takouto situáciou po vydaní rozsudkov okresného súdu a krajského súdu zmena ich právneho názoru dovolacím súdom na posúdenie otázky, či je v tomto spore správne označená a vecne pasívne legítimovaná Slovenská republika – ministerstvo spravodlivosti.

20. Ústavný súd vedomý si svojej ultimatívnej a zároveň subsidiárnej pozície ochrancu ústavnosti, ktorá je zvlášť zložitá pri posudzovaní ústavnosti vád základného práva na súdnu ochranu, berúc do úvahy napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, zistil, že postavenie sťažovateľky sa javí v tomto spore už naozaj problematické, a preto dôkladne zvažoval, či je nutné v predmetnej veci vysloviť porušenie práv a kasačne zareagovať. Je zrejmé, že protistrana – žalovaná, resp. zúčastnená osoba v konaní pred ústavným súdom, sa zatiaľ úspešne ubránila plneniu vyplývajúceho zo žaloby, keďže je nepochybné, že vec sa tiahne od roku 2004 a jediným dôvodom zrušenia bolo údajne nezákonné posúdenie vecnej pasívnej legitímácie všeobecnými súdmi, a to na základe citácie iných 2, resp. 3 rozhodnutí najvyššieho súdu. Právne vyhliadky sťažovateľky v ďalšom konaní sa tak z hmotnoprávneho hľadiska už nemusia ani naplniť.

21. Ústavný súd už uviedol (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010), že rešpektuje kompetenciu najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť vecí v konaní o dovolaní a vychádza z právneho názoru, podľa ktorého je v prvom rade vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale i formalistická a aby bola čo najustálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu. Uvedené východiská sa pochopiteľne vzťahujú nielen na prípustnosť, ale aj celkovú aplikáciu noriem o dovolaní.

22. Článok 46 ods. 1 ústavy obdobne ako čl. 6 ods. 1 dohovoru obsahuje implicitné, judikatúrou vyvinuté zložky, medzi ktoré patrí aj právna istota. Tá v kontexte čl. 46 ústavy nadobúda tiež podobu ochrany právoplatných rozhodnutí (II. ÚS 591/2012). Množstvo rozhodnutí ústavného súdu týkajúcich sa práva na spravodlivý proces svojou argumentáciou môže vytvárať dojem, že toto právo (a žiaľ aj hmotné základné práva) sa obmedzuje na uvedenie „akých-takých“ dôvodov rozhodnutia. Z tohto vychádzal aj najvyšší súd pri svojom rozhodovaní. Právo na spravodlivý proces je však pesterjšie a štruktúrovanejšie.

23. Ústavný súd rozumie pravdepodobnému motívu najvyššieho súdu, keďže išlo aj zaplatenie nemajetkovej ujmy v nemalej sume štátnym orgánom. Najvyšší súd to však urobil za ústavnoprávne takmer neakceptovateľnú cenu, keď nepochybne zhoršil ešte viac hmotnoprávnu pozíciu sťažovateľky. Z tohto pohľadu je napadnuté uznesenie najvyššieho súdu i prekvapujúce, formalistické, a nie vôbec priateľské ku komponentu právnej istoty obsiahnutému v čl. 46 ods. 1 ústavy.

24. Uvedené je ešte umocnené tým, že pochybenia štátnych orgánov by v zásade nemali ísť na úkor nositeľov ľudských práv. V tomto prípade došlo k neakceptovateľnej situácii, keďže niekoľkoročný proces pred všeobecnými súdmi sa začína javiť ako úplne zbytočný, čo sa pravda výnimočne môže v konečnom dôsledku stať, ale nemalo by sa to stávať bežne práve pri preukázaných pochybeniach štátnych orgánov.

25. Ústavný súd konštatuje, že nie je v tejto veci vôbec rozhodujúce, či obidve strany sporu namietajú svoju a jedine aplikovanú správnu judikatúru najvyššieho súdu alebo aj iných spomínaných súdov, teda aj ústavného súdu, pretože prax je v tomto smere aj nejednotná a stále sa vyvíja. Po skončení riadneho procesu však nie je spravodlivé vrátiť vec krajskému súdu, pretože spolu s okresným súdom prijali vo veci samej v tomto smere jasné a dostatočné závery – pozri body 15 a 16. Ich úvahy o vecnej pasívnej legitímácie žalovanej sú z pozície ústavného súdu viac akceptovateľné a tolerovateľnejšie ako formalistické posúdenie tejto otázky najvyšším súdom v bode 2.3 opierajúci sa o jeho dve, resp. tri rozhodnutia.

26. Znovuotvorenie prípadnej otázky nedostatku pasívnej vecnej legitímácie žalovanej a prípadný odklon od judikatúry najvyššieho súdu, resp. od judikatúry ústavného súdu si však vyžaduje inú vysokú argumentačnú presvedčivosť, ako ju predviedol najvyšší súd v bode 11 až 13 napadnutého uznesenia.

27. Vzhľadom na uvedené sa v ďalšom konaní rozhodol ústavný súd uprednostniť právnú istotu, a preto vyhovel relevantným námietkam sťažovateľky v ústavnej sťažnosti v záujme ochrany procesných práv budúcich žalobcov proti štátnym orgánom v sporoch o ochranu osobnosti.

28. Najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu formalistickým prístupom v tejto veci zasiahol do označených práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, integrálnou súčasťou ktorých je aj právo účastníka konania na riadne odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu.

29. Ústavnou sťažnosťou bolo napadnuté kasačné uznesenie najvyššieho súdu. Ústavný súd štandardne vo svojich rozhodnutiach v obdobných prípadoch kasácie uvádza, že ak právny poriadok pripúšťa iné možnosti nápravy uplatnením riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov podľa Občianskeho súdneho poriadku (v súčasnosti Civilného sporového poriadku), nemožno sa domáhať ochrany svojich práv v konaní pred ústavným súdom (napr. II. ÚS 211/2016), pretože základné právo na súdnu ochranu, ako aj spravodlivý proces „sú výsledkové“, to znamená, musia im zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08). Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“, napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. 6. 2002), vyplýva, že ústavný súd a ESLP overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

30. Napriek uvedenému ústavný súd dodáva, že aj kasačné rozhodnutie všeobecného súdu môže byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši nejakú otázku s konečnou platnosťou, ktorá je spôsobilá zásadným spôsobom ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok, prípadne ním konanie v istej časti končí a náprava eventuálneho pochybenia by mohla byť dosiahnutá len zásahom ústavného súdu po skončení konania pri posudzovaní spravodlivosti konania ako celku, čo by nebolo účelné (m. m. II. ÚS 344/2019).

31. Vzhľadom na uvedené dôvody rozhodol senát ústavného súdu tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

V.

Zrušenie rozhodnutia

32. V zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Podľa čl. 127 ods. 2 tretej vety ústavy ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie, ak by bol inak preukázaný zásah do osobnostných práv žalobcu, dospieť k záveru o porušení základných práv sťažovateľky podľa ústavy, listiny a dohovoru.

33. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, zrušil napadnuté uznesenie a v záujme efektívnej ochrany jej práv rozhodol tiež o vrátení veci najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu). V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu.

34. S ohľadom na uvedené bude potrebné, aby najvyšší súd opätovne s prihliadnutím na uvedené závery ústavného súdu v odôvodnení rozhodnutia presvedčivým a ústavne konformným spôsobom vyvrátil všetky ústavným súdom nastolené pochybnosti, ale aj riadne zobral do úvahy i relevantné výhrady sťažovateľky uvedené v tomto rozhodnutí.

VI.

K trovám konania

35. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

36. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

37. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov konania v požadovanej sume 415,51 € za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019, pretože je v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom zahŕňajú aj sumu zvýšenia o 20 %, pretože advokát je aj platcom dane z pridanej hodnoty. Ústavný súd preto úspešnej sťažovateľke priznal náhradu trov konania v sume 598,32 € (bod 4 výroku nálezu).

38. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 3 výroku nálezu).

39. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania. Podľa § 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde tento nálež nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov tohto konania pred ústavným súdom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. augusta 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu